(ZEITUNGSDRUCKSACHE) Ч. 31. 1. серпня 1943 Рік І.

ХОЛМСЬКА ЗЕМЛЯ

РЕДАКЦІЯ: Краків, Ожешкової 7. Тел. 104-81.
АДМІНІСТРАЦІЯ: Краків, Райхсштрассе 34. Тел. 230-39.

ТИЖНЕВИК
„Cholmer Land" Wochenausgabe
SCHRIFTLEITUNG: Krakau, Orzeszkowagasse 7. — Fernruf 104-81
VERWALTUNG: Reichsstrasse 34. — Fernruf 230-39, 146-42

ПЕРЕДПЛАТА:
Чвертьрічно — 3.50 зл.
піврічно „ „ 7.— зл.
Ціна прим. 30 сот.

Два роки праці Галичини

(1. 8. 1941—1. 8. 1943).

В неділю, 1. 8. ц. р. мине два роки від дня влучення Галичини в межі Генеральної Губернії. Два роки тому, підчас урочистого державного акту у Львові, Генеральний Губернатор д-р Франк у своїй проклямації до населення Галичини заявив м. і.: „Ваша приватна власність має бути знову привернена, свобода Вашого народньо-культурного життя та релігійних практик забезпечена". Отак з днем 1. 8. 1941. почалася нова сторінка в багатій і різноманітній історії Галицької Землі. Не запускаючись в давнину, згадаймо сьогодні коротко тільки найновіші часи.

МІЖ ТРЬОМА ВІЙНАМИ

Праця ідейних одиниць під кінець минулого і на початку 20-ого століття а відтак війна й визвольні змагання галицьких українців поглибили національну свідомість і зміцнили змагання українського населення до будови власного національного життя. Власним зусиллям, мимо великих труднощів і перепон, українці в Галичині розбудували свої культурно-освітні установи, свої господарські і кооперативні інституції, свої організації. Під подихом національної ідеї зазеленіло дерево нашого життя, але не розцвіло. Чимраз тісніше ставало людям на вузьких нивках покраяних межами, а докупити землі на парцеляції наш селянин не міг. Наше перелюднене село не мало також доступу до зажидівлених міст, щоб відкрити там крамницю чи ремісничий варстат. Брудна конкуренція вбивала часто й найсміливіші почини нашої здібної молоді, що хотіла дістатися до торгівлі чи ремесла. Між нашим селом і містом не було спільної мови, не було помосту, бо й до фабрик і до урядів і взагалі до державної служби українців майже зовсім не приймали. Та чим тяжче ставало жити — тим більше всі надіялися якоїсь зміни на краще. Та з вибухом війни в 1939 році на Галицьку Землю впало несподіване для всіх нещастя. Наші землі по Сян і Буг опинилися під большевицьким заливом.

Увесь дорібок наших товариств і інституцій пропадає. З важким трудом здобуте національне добро паде в повну руїну. Тисячі людей покидають свою Батьківщину, щоб рятуватися перед большевицьким насилям. Багато людей тратить в короткому часі Галичина, бож одних большевики вивозять, інших замикають в тюрмах. Над тисячами невинного населення висіла постійна загроза виселення чи арештування. Народ жив надією, що царство жидо-комуни не вдержиться довго. І тільки в тім бачив свій рятунок. І він прийшов.

День 22. червня 1941 року став новою датою в історії Галицької Землі. Та й тут на радісні надії впала понура тінь. Втікаючи, енкаведисти нові тисячі українців, невинних вязнів, у звірський спосіб помордували по тюрмах, по лісах, по дорогах своєї втечі. В огні й крові, з прорідженими рядами працівників, ставала Галичина до праці для відбудови рідного життя.

В НОВІЙ ДІЙСНОСТІ

1. 8. 1941 р. Галичина входить як окрема область, у склад Генеральної Губернії. Життя на Галицькій Землі входить зразу на нові рейки. В порівнянні до недавніх польських і щойно минулих большевицьких часів, заходять в нашому житті великі зміни. І це все діється в часі війни, великої і запеклої, як ніколи досі.

(Докінчення на 3. стор.)

Зміна уряду в Італії

РИМ. — Як повідомила в неділю ввечері урядова пресова агенція Стефані цісар і король Італії прийняв просьбу прем'єра Беніто Мусоліні звільнити його. Наступником Мусоліні призначено маршала Італії П'єтро Бадоліо. Цісар і король та новий прем'єр видали заклик до італійського народу.

ОГЛЯД ВОЄННИХ І ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ

Під кінець минулого тижня великі воєнні дії поширилися майже на ввесь східний фронт. На ньому іде тепер боротьба передусім за те, щоб знищити головні воєнні сили большевиків, а також за підставу прохарчування. В цьому заінтересована не тільки об'єднана під проводом Німеччини Европа, але куди більше большевики. Досвід показує, що вони ще можуть спромогтися на людські резерви, Англія та Америка можуть їх ще дещо підтримувати повзами і літаками, але з харчами в них велика біда. Тому большевицькі приготування до великої літньої офензиви змагали до захоплення України, як того простору, з якого вони мали б найбільше збіжжя. Але з большевицьких плянів нічого не виходить. Не помогли їм і бої на Сицилії, що розпочалися майже рівночасно з великими боями на Сході і мали на цілі відтяжити большевиків.

З політичних подій минулого тижня на окрему увагу заслуговує зустріч Фюрера з Мусоліні в одному північно-італійському місті. Підчас тієї зустрічі обговорено військові справи. До розмірів справжньої політичної події виріс також протест Папи проти бомбардування Риму й велике обурення всього культурного світу на англійців і американців, що не пощадили Вічного міста.

На Сході

Велетенські бої на Сході ввійшли тепер у свою другу стадію. Після того, як німецькі війська своїм ударом у головні большевицькі сили, зібрані у великій масі між Орлом і Білгородом, знищили пляни ворожої офензиви, вони під кінець минулого тижня почали боротьбу за винищення самих большевицьких військ та їх воєнного виряду. Щоб ослабити силу німецьких ударів, а одночасно врятувати від загибелі, якнайбільше людського і боєвого матеріялу, большевики стали поширювати бої наперед на південь а пізніше на північ. Так почалися ворожі наступи над Кубанню, над рікою Міюс і над середнім Дінцем. Тут вони переводили наступи на захід від Ворошиловграду, коло Лисичанська і на північ від Слав'янська.

До найзавзятіших боїв доходило в околиці Ізюму й Куйбишева. Ворог потерпів великі втрати і не досягнув своєї головної цілі, якою був прорив німецького фронту, хоч переходово йому вдавалося місцями перейти Донець або продертися з якоюсь групою повзів. Так було, напр., на північний захід від міста Куйбишево, де німці знищили майже до тла групу, яка

В день св. Володимира

Краків, 28. липня 1943.

Як відомо, теперішній Провідник Українського Центрального Комітету — цієї одинокої під сучасну пору національно-суспільної організації українців у Генеральній Губернії — Проф. д-р Кубійович носить ім'я св. Володимира, нашого славного володаря та великого подвижника християнства на Українській Землі. Цим чином день 28. липня має для нас подвійне значення, тому повинні ми посвятити йому більше уваги.

Якось так склалося, що день св. Володимира не став у нас усюди торжественним днем, хоча на це заслуговує він уповні. З огляду на теперішні воєнні умовини й годі перевести того, щоб цей день святкувати. Одначе в майбутньому це повинно необхідно наступити. А тепер уже треба подбати за те, щоб у цілому нашому народі прийшло глибше усвідомлення про епохальне значення великих історичних чинів, що їх довершив цей найбільший володар України. Йде про те, щоб у найширших кругах нашого громадянства, а зокрема серед наших молодих та наймолодших поколінь поширився культ св. Володимира, щоб його світла постать стала предметом наслідування, а його великі ідеї дороговказом на нашому національному шляху. Він же ж зумів не тільки довести Українську Державу до найбільшого росту та могутности, але й дав нашому народові вікові основи християнської культури, що в її обороні боремось з накладом великих жертв аж до сьогоднішнього дня. Так і теперішня наша кривава боротьба проти хижацького большевицько-московського напасника є здійсненням великого заповіту нашого славного володаря, св. Володимира Великого. Його дух поведе теж наших добровольців у святий бій проти червоних катів України.

Як згадано на початку, цінне ім'я св. Володимира носить теж Провідник Українського Центрального Комітету, проф. Кубійович. Про Його Особу не будемо в цій статті подрібно розказувати, а тільки підкреслимо при цій нагоді одну дуже важну справу: пошану для рідних провідних мужів та культ великих людей. Обі ці речі не є ще в нас так поставлені, як цього вимагає здоровий духовий розвиток нації. На жаль, у нашому громадянстві немає ще повного розуміння, що пошана для провідних осіб це не якийсь незаслужений дарунок для них, чи

формальний, про людське око виконуваний, обов'язок, але, що це велика моральна цінність нації, справжній духовий капітал, що стократно процентується в суспільному житті народу. Становище провідної людини зв'язане з дуже великою відповідальністю , що часто від неї залежить доля цілого народу. Якщо провідна людина користується належною пошаною, а впарі з тим потрібною піддержкою загалу, то куди легче їй виконати свої важкі завдання та здобути для свого народу бажаний успіх. Щоб це ще краще зрозуміти, вистарчить уважно приглянутися з якою заїлістю та лютою ставляться до провідних наших людей наші відвічні вороги. Вони не тільки стараються на кожному кроці оклевечувати їх та нищити їхній авторитет, але й навіть дуже часто чигають на їхнє життя. Це відома стара історія й вона повинна бути для нас доброю наукою про те, що в нашій національній спільноті треба особливо дбати за щиру пошану наших провідних людей. Це відноситься не тільки до отих провідних осіб, що займають найвищі становиська в нашому суспільному житті, але теж і до тих, що займають і інші провідні місця в містах, містечках до малого села включно. Тільки тим способом зуміємо скріпити наше суспільне життя та розбудувати нашу зорганізовану силу.

Не менш важною справою, що тісно зв'язана з пошаною провідних людей, це культ великих одиниць. Що під цим треба розуміти? Культ великих людей це не тільки пошана для них, але й щира охота та витривала воля наслідувати їхні прикмети, підніматися за їхнім прикладом подібних жертв та подвигів і цілою душею змагати до великости. Йде тут передовсім про порив до високого лету, про завзяте змагання за високі ідеали, про послідовну зусильну боротьбу на службі великої Справи. Цей порив треба защіплювати вже малій дитині, щоб вона змалку чула себе покликана до більших завдань і не вдоволялася звичайним з'їданням насушного хліба. І це саме головний змисл культу великих людей, без яких нарід ніколи не може стати нацією, тобто такою національною спільнотою, яка спроможна сама опанувати всі ділянки життя та мати в своїй хаті свою правду, силу й волю.

Ось думки, що повинні присвічувати нам не тільки в радісний День св. Володимира, але й у цілому нашому житті.

В. Г.

ОГЛЯД ПОДІЙ

(Докінчення з 1. стор.).

втратила 50 повзів. Таксамо знищено ворожі групи, які перейшли Донець. Врешті в останніх днях воєнна пожежа обняла також і північну частину східного фронту особливо на південь від озера Ладога так, що в розмірному спокої залишився тільки фронт над рікою Волхов і далі на північ у Фінляндії.

Між Орлом і Білгородом

Рівночасно з поширенням боїв на північ і на південь далі тривають великі оборонні бої у середині фронту тобто між Орлом і Білгородом. Після того, як німці знищили висунений большевицький панцирний клин коло Білгороду, найважчі бої почалися коло Орла. Ворог наступає там від сходу, півночі і півдня. Кидаючи великі маси людей, повзів і літаків, він хоче добитися якихось рішальних осягів. Про хід тих боїв можна мати тоді бодай приблизне уявлення, коли собі пригадати, що день-у-день ворог там тратить до 500 а то й більше повзів. Загально большевики втратили до 25. 7. у тій великій битві понад 6.000 повзів.

Попри всі інші спроби відтяження большевики перевели ще 20. 7. ц. р. спробу висаду у північній Норвегії під Варде, але навіть не дійшли до берега й чим скорше мусіли з кривавими втратами завертати на море. Цим десантом большевики хотіли вдарити з гори від півночі на Фінляндію, де вони рівночасно скинули своїх спадунів, які перед тим між іншим вбили фінського єпископа, що переїздив через ліси. Німецька прибережна охорона в Норвегії зразково виконала своє завдання.

Як виглядають бої на Сході

Теперішні бої на Сході відзначаються на деяких відтинках — як між Білгородом і Орлом — великим змасованням військ і важкої зброї — повзів і літаків на розмірно невеликих просторах. Ворожі наступи завсіди попереджує кількагодинний важкий артилерійський вогонь. Щойно опісля починаються атаки повзів, які супроводять боєві літаки. За повзами іде ворожа піхота. Підчас таких атак часто буває, що німецька піхота мусить пропустити ворожі повзи, щоб опісля вдарити на них зі всіх сторін та щоб рівночасно також і відбити ворожу піхоту. Тому зрозуміло, що в тих боях дуже багато залежить не тільки від протипанцирної зброї, але також від німецької піхоти.

Большевики далі атакують старим способом, кидаючи тьму людей на заріз. Підчас останніх боїв під Орлом на полі бою з'явилися туркмени і киргизи. В деяких випадках большевики кидали кінноту на німецькі частини змоторизованої артилерії і повзів. Підчас боїв на південних степах ворожі літаки скидали фосфор, щоб спричинити пожежу степових трав. Без огляду на те все німецький вояк стоїть непохитно й хоробро змагається з ворожим заливом. Тому зрозуміло, що большевики розчаровані всіми справами відтяження виразно жадають від Англії й Америки, щоб вони створили справжній „другий фронт" десь у західній Европі, бо бої на Сицилії їм зовсім не принесли полегші.

На Сицилії

Великі бої відбуваються також і на Сицилії. Ворог висадив на цьому острові понад 10 дивізій, а крім того кинув багато летунства і воєнних кораблів. Ворожий плян змагав до того, щоб ударом на Катанію зайняти ціле східне побережжя Сицилії. Тоді він відірвав би війська великодержав осі на самому острові і дістав би можливість ударити на південну частину італійського півострову. Тому німецько-італійські війська від самого початку твердо й непохитно боронять Катанію, відбиваючи усі ворожі панцирні атаки, звернені проти цього міста, яке ще й обстрілюють воєнні кораблі. Рівночасно під сильним натиском ворожих панцирних сил італійські частини почали змінювати свої становища в південно-західній і середній частині Сицилії. Так вони залишили місто Агріджент, в середній частині Кавтанісету й Енну а на північному заході Палермо.

В дотеперішніх боях без огляду на свою велику перевагу, ворог потерпів великі втрати — досі понад 300 повзів— а особливо в спадунах. Крім того він утратив багато літаків і чимало кораблів.

Італія свідома того, що вона тепер мусить безпосередньо змагатися з ворогом і тому робить усі необхідні заходи, щоб устоятися. До зброї покликали всіх італійців з річників 1907 до 1922.

Ввесь світ обурений бомбардуванням Риму

Як уже ми про те писали американські летуни налетіли 19. 7. ц. р. на Рим у силі кількасот 4-ох моторових бомбовиків і нищили його 3 години. Вони тоді вбили понад 770 а ранили 1599 осіб. Увесь світ обурений за те на американців. Папа Пій XII-ий не тільки, що зараз після налету відвідав місто, оглянув понищені пам'ятники мистецтва й культури, але також об'їздив вулиці Риму, благословлючи його населення. Опісля Папа звернувся з листом до генерального вікарія Риму кардинала Маркетті, в якому висловив прилюдно свій протест проти таких способів війни. Рівночасно Папа заявив, що він як епископ Риму хоче ділити долю його мешканців і тому думає замешкати поза границями Ватикану. Зі всіх країв Папа дістає листи і письма з висловом співчуття з приводу цього жорстокого налету. Між іншим такі листи надішли з Північної і Південної Америки та навіть з Австралії, де керманичі католицької церкви глибоко відчувають нещастя, яке постигло Рим.

Рівночасно з тим американські урядові круги називають налет на Рим „прецизною атакою". Головний командант американського летунства переслав свої ґратуляції ген. Дулител, який перевів цю атаку, а сам Рузвелт на пресовій конференції на всякий лад оправдував бомбардування Риму як „необхідне". Крім того говорять, що атаки на Рим зажадали англійські масони на одному зі своїх засідань, що відбулося в Шкотії ще в червні ц. р.

Побіч Риму ворожі літаки бомбардували Неаполь, Турин, Больонію та багато інших відкритих міст і місцевостей, хоч їх населення зовсім безборонне.

В повітрі і на морі

Ворожі летунські атаки на Німеччину й зайняті простори в минулому тижні значно ослабли. Хоч ворог час-від-часу з'являвся над тими просторами, все ж він не переводив таких атак, як давніше. Тільки під кінець тижня ворожі летуни сильно заатакували Гамбурґ де повстали важкі втрати серед населення і сильне знищення у мешкальних дільницях, у культурних станицях та в громадських будинках.

В Англії очікують німецьких відплатних летунських атак. Тому чимскорше роблять заходи, щоб якнайкраще поставити протилетунську оборону й протипожежні сторожі. Про те говорили в англійському парляменті 23. 7. ц. р.

Німецькі підводні човни затопили 10 ворожих транспортових кораблів загальної містоти 62.000 тон. Недавно підчас дискусії в англійському парляменті заступник Черчіля, Етлі, сказав, що небезпека німецьких підводних човнів ще не зліквідована і хоч англійці вживають щораз то нових засобів проти підводних човнів, німці також працюють, щоб ворожі заходи зробити нешкідливими.

На Далекому Сході

На Далекому Сході найзавзятіші бої тривають на Тихоокеанських островах Нова Джорджія, Рендова й Нова Ґвінея. Підчас боїв за важну летунську базу Мунда на Новій Джорджії американці втратили 13.000 людей. Від свого висаду на острові Рендова американці втратили від 30. 6. до 20. 7. ц. р. 265 літаків і 23 воєнні кораблі.

В останньому часі американці стягнули більші летунські сили в Чункінському Китаю, щоб звідтам приготовити атаку на Японію. Вони там зібрали більше число далеколетних бомбовиків, якими вони вже налетіли на Сантон і на Гайнан. Можливе також і те, що після закінчення боїв у Північній Африці ворог перекинув деяку частину летунських сил до Китаю.

Недавно в Токіо відбулися важні політичні наради. Голова японського уряду Тойо запросив до себе 7-ох останніх японських прем'єрів і всіх членів теперішнього уряду. На тих сходинах обговорювали сучасне політичне положення.

Змагаючи до створення нового справедливого ладу у Східній Азії Японія вже призначила свого надзвичайного амбасадора до Бурми, що незабаром має дістати державну самостійність. Рівночасно Японія звертає урядові національного Китаю з осідком у Нанкіні всі фабрики у Шанхаю, якими досі управляли японці. Досі вже звернули 130 фабрик. В японських руках було їх ще 10.

Два роки праці Галичини

(Продовження з першої сторінки)

Очевидно, всі трудноші, які несе зі собою війна, доторкнули й Галичину й вона мусіла взяти на себе різні воєнні тягарі. Як усі краї і народи, що втягнені в цю велику війну, так і Галичина мусіла дати свої сили і свої матеріяльні добра для спільної справи — для перемоги над большевизмом.

ДЛЯ ВЕЛИКОЇ СПРАВИ

Розуміючи вповні потреби й накази воєнного часу, українське населення Галичини дало тисячі людей на працю до Німеччини. Виїздила й виїздить із галицьких сіл і міст наша молодь, наші хлопці і дівчата; виїздили й старші люди, щоб при варстатах, на фабриках, на полі заступити німців, які зі зброєю в руках пішли на бій із нашим найбільшим ворогом.

Українське населення в поті чола працює на своїх полях, збирає хліб і віддає визначені контингенти для прохарчування міського населення, для робітників у фабриках, для вояків на фронті. Не одному приходить це нераз і важко, але всі знають, що ця війна незвичайно важка й вимагає великих жертв від усіх. Кожний здає собі справу з того, що було б, коли б переміг большевизм. І тому українці Галичини, враз з іншими народами Европи виконують постійно свої обовязки воєнного часу.

РОЗБУДОВА НАШОГО ЖИТТЯ

Виконуючи отак ці великі обов'язки, українське населення Галичини своєю працею і поставою здобуло собі признання і довір'я німецьких провідних чинників, які дали йому змогу розбудовувати своє життя. Щоб не розводитися довго, вкажемо бодай на важніші справи.

Вже тепер, в часі війни, наша вужча Батьківщина вкрилася густою сіткою народніх шкіл, де рідне вчительство в рідній мові і в рідному українському дусі вчить і виховує тисячі нашої дітвори. Розростається нимраз більше наше фахове шкільництво, яке приносить великі користі нашій молоді, що здобуває в них фахове знання. В наших містах зростає число українського населення, бо вже тепер число українських ремісничих і торговельних станиць сильно збільшилося. Наша молодь, яка покінчила гімназію, має доступ до студій на вищих курсах у Львові, які заступають тепер університети.

Не менше значення мають і інші осяги, які здобула Галичина за ці два роки. Маємо тут на думці передусім участь українців в адміністрації і в службі безпеки.

КУЛЬТУРНА ПРАЦЯ

Окремо треба згадати й великі, як на воєнні часи, наші осяги в культурній ділянці: Видавництво книжок, журналів і часописів, праця наших театрів у Львові і інших містах Галичини, сітка Українських Освітніх Товариств, праця хорів, драматичних гуртків, спортових товариств. У тій праці на різних ділянках поруч галичан живу й дружню участь приймають і наші брати з України, що тепер живуть в Галичині.

ОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ — ОДИН ПРОВІД

Ніякі успіхи не приходять самі, нічо добре й корисне не приходить легко. Все мусить здобувати людина своєю працею. Чим більші завдання — тим більше треба сил, взаємодопомоги, взаємного довір'я. Від двох років у Галичині, як узагалі на всіх українських землях в Генеральній Губернії всім нашим життям кермує одна організація: Український Центральний Комітет. Він при помочі Окружних і Допомогових Комітетів, Делегатур і Мужів Довір'я охоплює цілість нашого життя, його організує і ним проводить. Досвід двох останніх літ виявив, що там, де до праці в Комітетах станули люди доброї волі й охоти до праці, які розуміють свої великі завдання і в почутті відповідальности стараються якнайкраще виконувати доручення Проводу, там праця не йде на марне.

Годі вичисляти подрібно все, що зробив УЦК при співпраці всього громадянства для добра нашої національної спільноти. Вистарчить пригадати ще бодай справу переселення дітей в 1942 р., і взагалі поміч бідному населенню, організуванням народніх кухонь, дитячих садків, бурс, захистів, тощо. УЦК співпрацюючи з німецькою владою старав ся ввесь час забезпечити українцям у Ген. Губ. в даних умовинах найкращі можливості життя і розвитку.

ГАЛИЦЬКА ДИВІЗІЯ

У цьому році найважнішою нашою справою є, очевидно, створення Галицької Дивізії СС. Тисячі охотників із наших сіл і міст зголосилося на поклик: До зброї! Наша суспільність зрозуміла, що в теперішніх велетенських змаганнях, коли важиться доля і нашого народу, коли рішається наше бути чи не бути, треба і нам зі зброєю в руках виступити разом з Німеччиною проти східньої навали, щоб захистити свій край від руїни, свій нарід від заглади.

Отак Галичина за два роки свого життя в межах Ген. Губернії розбудовує своє життя в тій мірі, як на це позволяють воєнні обставини, а одночасно віддає свою працю, свої найкращі сили для перемоги над большевизмом, а тим самим для свого кращого майбутнього.

Винниця — голос перестороги

Справа жахливого большевицького злочину у Винниці не сходить і далі зі сторінок української і чужинецької преси. Нижче містимо опис одного очевидця, який про свою „мандрівку поміж трупами" коло розкопаних могил у Винниці так пише:

В тіні дерев лежало їх кілька сотень. Це була жахлива і болюча картина. Ми проходимо повз них і бачимо їх, отих, що лежать перед нами. Вони найсвідоміші громадяни українських сіл. Хто з вас дорогі, воняючі трупи, колишній український вчений, письменник, музика? І ще одно: хто з вас хоч на деякий час повірив брехливим гаслам, що, мовляв, большевизм дасть вам „землю і волю", що комунізм створить вам „рай на землі"... Може хто з вас у червоних партизанах боровся в ті славні часи 18-го року проти „сепаратистів" Центральної Ради? Скільки з вас захищало тоді „владу селян і робітників" та землю, що про неї горлали тоді большевики, а оце всі ви тепер-трупи. Може, якби тоді розкрито хоч одну таку могилу, які зараз наче очі ображеної землі, благаючи в Бога помсти на катів, сотнями вдивляються в небо, може тоді і не було б большевизму в Україні. Може тоді ви жили б і раділи б, працювали і творили б для себе, для своїх рідних, для своєї країни. А так — могили і трупи. Ваша жахлива смерть, сльози і голосіння ваших рідних кажуть усім, що таке большевизм. Біля вас ми розуміємо всю грозу небезпеки, яка нам загрожувала і поклянемось віддати всі свої здібності, спроможності, багатства і навіть життя, щоб не повторювались більше жахливі злочини Винниці. Ви не одинокі, сотні таких Винниць розсіяні по Україні. Ваші брати сповнили своєю кров'ю і своїми трупами тюрми й тюремні подвір'я Дубна, Львова, Луцька і численних, численних міст...

Серед великої кількости викопаного з могил одягу ми находимо полотняні сорочки з українською вишивкою, селянські гуньки, жіноче вишиване плаття, кожухи, шинелі, селянські рядна, жіночі спідниці, торбинки, в яких ще досить добре схоронилося сало, пачки махорки і курильного паперу, вишиті хустинки, рушники, тощо.

Не можна без хвилювання розглядати всі ті численні клуночки. Це востаннє передала вам рідня, батько-мати, дружина чи дівчина. Але цеї передачі не використав уже арештований і з нею пішов у могилу.

Розглянувши одяг з розритих могил, можемо зробити деякі висновки про те, хто впав жертвою большевицького терору. Переважаюча кількість полотняних сорочок з українською вишивкою та селянських гуньок свідчить, що тут лежить велика кількість замучених українських селян. Видно також, що жертвою терору впало багато інтелігентів різних верств.

Жахливий большевицький злочин потряс цілим населенням Винниці та її околиці. Страшні могили відвідує чимало людей. Ось старенька селянка плаче-шукає свого сина. Вона знає, що її син поміж цими трупами, і хоч трупа важко, навіть неможливо вже розпізнати, всеж старенька пізнала рештки одягу, і їй здається, що якраз цей труп — це її син. Приходять сюди численні жінки, чоловіки, плачуть, ломлять руки, заводять. І з якоюсь несамовитою сторожкістю, ніби тогосвітньою увагою розглядають одежу, що її викопано з могил. Шукають знаків по своїх рідних і знаходять. Найдено вже також багато різних документів, які говорять про те, хто тут загинув.

Перед організацією УЦК велетенські завдання. Поможемо їх виконати, коли точно вплачуватимемо національну вкладку!

Провідник Українського Центрального Комітету

В день св. Володимира українське громадянство, зорганізоване в Українських Окружних і Допомогових Комітетах вшанувало Ім'янини Провідника Українського Центрального Комітету, проф. д-ра Кубійовича.

Д-р Володимир Кубійович народився 23. вересня 1900 р. у Новому Санчі. Там закінчив народну школу та гімназію.

В час розвалу Австрії перебував він у Кракові. Щоб взяти активну участь в українських визвольних змаганнях окружною дорогою, через Словаччину і Мадярщину, продістався до Галичини, де вступив до Української Армії в Станиславові. Там перебував артилерійський вишкіл, і як старшина відійшов на фронт, де також захворів на тиф. Після трагедії УГА повернувся домів.

В 1923 р. закінчив філософічний факультет і одержав науковий ступінь доктора. В 1928 р. став доцентом ягайлонського університету в Кракові і працює дальше, як науковець. Саме його життя, наукова діяльність не сподобалася польському урядові і він позбавив д-ра Кубійовича права викладати в університеті і вчити в гімназії.

Українську наукову скарбницю збагатив він багатьма науковими працями з ділянки географії, демографії, статистики, географ. мапами для шкільного та практичного вжитку і ін. Передусім Його атляс і географія України це незвичайно цінні праці. Вони необхідні для докладного пізнання і вивчення нашої Батьківщини. Зокрема атляс зробив ще велику прислугу пропаганді української справи за кордоном. За ним попитували всі дипломатичні представництва й найрізніші закордонні інститути, що досліджували політичні проблеми.

Крім своєї наукової праці д-р. Кубійович стало цікавився і проявами українського збірного життя, зискуючи собі як громадянин признання і повагу серед цілої української суспільности.

Після німецько-польської війни проф. Кубійович всеціло віддається громадянській праці, присвячуючи велику увагу справі відродження наших західних земель: Лемківщині, Посяню, Холмщині і Підляшшю, — піднесенню культурно - освітнього рівня місцевого населення, створенню українського шкільництва, заснуванню „Українського Видавництва", тощо.

По вступних працях для організаційного оформлення нашої національної спільноти на заході від Сяну—Буга з весною 1940 р. проф. д-р Кубійович стає на чолі Українського Центрального Комітету, що тепер охоплює все наше збірне життя в Генеральній Губернії.

Як людина — д-р. Кубійович має цінні прикмети характеру. Народившись на Лемківщині — найдальше на захід висуненій українській землі — одержав він цю твердість, працьовитість і видержливість, яка цінує всіх лемків.

Як людину, яка займає провідний пост в житті народу характеризує д-ра Кубійовича почуття відповідальности за свої діла та вчинки. Як Провідник Українського Центрального Комітету д-р. Кубійович змагає завжди до внутрішнього українського замирення, до консолідації національних сил і невсипущої громадянської праці всіх людей доброї волі для добра рідної справи.

Заклик Віктора Емануїла III до італійського народу

РИМ. — З нагоди іменування маршала Бадоліо головою уряду в Італії король і цісар Італії видав такий заклик:

„Італійці! Сьогодні, в цю святочну годину, яка заважує на долі батьківщини, я перебираю командування частинами збройних сил. Хай кожний знову займе своє становище обов'язку, віри й бою. Ніяких відхилень, ніяких обвинувачень. Хай кожний італієць схилиться перед великими ранами, що їх завдано святій землі батьківщини. На основі мужности своїх збройних сил, на основі рішучої волі всіх громадян, при пошануванні всіх влаштувань, що дали спонуку до росту, Італія знайде шлях нового розвитку. Італійці! Сьогодні я більше ніж будьколи давніше нерозривно об'єднаний з вами в непохитній вірі в безсмертність нашої батьківщини".

Рим, 25. 7. 1943.

Підписали: Віктор Емануїл III

Маршал Бадоліо.

Заклик нового голови італійського уряду

РИМ. — Новоіменований голова італійського уряду, маршал Бадоліо зараз, після того, як перебрав своє становище, видав такий заклик:

„З наказу короля й цісаря перебираю військовий уряд країни з усіми уповноваженнями. Війна йде дальше. В своїх затакованих провінціях, у своїх поруйнованих містах Італія зазнала важкого удару, але як невтомний вартовий своєї тисячелітньої традиції вона додержує дане слово.

Згуртуйтеся довкола короля й цісаря, цього живого символу батьківщини, довкола цього прикладу для всіх! Дане мені доручення ясне й докладне. Його виконаємо безоглядно, і помиляється всякий, хто думає, що зможе вплинути на нормальне виконання цього доручення. Хто намагається скаламутити прилюдну опінію, того стріне невмолима кара. Хай живе Італія, хай живе король!"

Горе зрадникам свого рідного

І де б ми не знаходились, — чи то вдома, чи на чужині, — ми мусимо скрізь свято зберігати все своє рідне, обов'язані не цуратись нічого свого. „І чужого научайтесь, свого не цурайтесь", як казав Тарас Шевченко. Особливо на чужині, або в оточенні чужих легко забувати своє рідне, але це забуття — то вже зрада. Згадування свого рідного на чужині завжди бадьорить духа, тішить серце й відсвіжує всю людську істоту.

Емігранти, а надто вигнанці з рідного краю, що мусіли жити на чужині, найбільше бадьорили свого духа збереженням рідних звичаїв. Різдвяні колядки, та Великодні звичаї надавали вигнанцям з Рідного Краю духового гарту, та бадьорости духа, а це приносило їм силу терпіти холодну чужу чуженину, й давало їм міць не забувати про рідне.

Ми мусимо завжди пам'ятати про свій рідний край та про все своє рідне. Ми обов'язані про все рідне пам'ятати, як про найбільше й найсвятіше в нашому житті, бо хто його позбавиться, той позбавляється душі своєї й стає людиною бездушною та безвартісною.

Зрадники свого рідного завжди нещасливі, порожні люди, бо вони ніколи не мають спокійного сумління. Зрада рідного ходить за ними, як та тінь не оставляючи їх у спокої ані хвилини, не даючи їм душевного відпочинку ніколи. Серце їхнє сохне, душа черствіє та в'яне, — і щастя відлітає від них. Такі зрадники рідного надто сильно відчувають свою духову порожнечу на Святах, коли особливо ясною стає їхня зрада. Таких зрадників люди не поважають, відвертаються від них, як від невартих пошани. І життя їм стає вже на цьому світі правдивим пеклом...

Біймося ж цієї духовної порожнечі, що вбиває зрадника й відбирає від нього образ та подобу Божу...

Бо все своє рідне — це та головна основа, це той родючий ґрунт, на якому кожна людина міцно й вільно стоїть, росте й зміцнюється.

Своє рідне складається з окремих маленьких частин: якийсь звичай, сам по собі ніби й дрібний, пісня, одежа, мова й т. ін. Кожна окрема частинка сама по собі ніби й мала, але вона сотнями ниток пов'язана одна з одною. Ось чому, коли хтось зрікається чогось одного, ніби й малого, той уже тим самим починає зраджувати й свойому народові. Так у нашому тілі хвороба найменшого органу вкінці псує все тіло. Ось тому не вільно зрікатися ані найменшої рисочки з свого рідного.

Треба нам іти за наукою Христа, що сказав: „Я не руйнувати Закона прийшов, доповнити" (Матвій 5. 17). Не руйнуймо ж і ми своїх стародавніх законів, цебто звичаїв свого народу, але доповнюймо їх, коли треба, щоб вони, на рідному ґрунті, зростали на краще, — і в цьому буде природний розвиток (еволюція) їх. Цебто бережімо любімо й шануймо все своє рідне, як Закон нашого народу.

Оце Закон нашого народу, — його рідні звичаї, його найсвятіші святощі, Закон, якого Христос заповідав нам любити та берегти. Народ без свого Закону, цебто без своїх рідних звичаїв, обреченний на загибель. „Проклятий народ, що не знає Закону" (Ів. 7. 49).

Знаймо ж усі свій Закон, цебто все своє рідне українське — і не підпадемо прокляттю. Про такого народа співає Пророк Давид у III. Псалмі:

Блаженний той муж, що боїться [він Господа,
Що заповіді Його любить,
Буде сильне насіння його на землі,
Буде поблагословлений рід [безневинних!
Слава й достаток у домі його,
А правда його пробуває навіки!
І навіки він не захитається,
В вічній пам'яті праведний буде:

ІЛАРІОН
Архиєпископ Холмський і Підляськии

Населення Києва. За час від 1. квітня м. р. до 13. травня ц. р. в Києві, зареєстровано 503.227 осіб, крім райхсдойтче та військових. За цей час вимельдовано 196.491 особу. Таким чином у Києві було на 13. травня ц. р. 306.736 осіб.

Д-р ЄВГЕН ХРАПЛИВИЙ

Господарство Холмщини і Підляшшя

I.

ПРИРОДНІ І ГОСПОДАРСЬКІ УМОВИНИ ХОЛМЩИНИ І ПІДЛЯШШЯ

Холмщина й Підляшшя це країна аграрна. Головні господарські ділянки на цих землях — це сільське господарство і лісівництво. Промисловість розвинена слабо і то тільки така, що зв'язана з перерібкою сільсько-господарських плодів чи дерева, або інших лісових продуктів. Одначе більші підприємства цеї промисловости розміщені біля великих міст, або у таких містах, що положені вже поза межами цих, наших, земель.

Природні й господарські умовини Холмщини й Підляшшя у різних околицях різні; ця країна не творить однородної господарської области. Можна ці землі поділити на три окремі **господарські округи**, що мають окремі природні та господарські умовини; а саме: 1) Холмсько-Томашівська височина або властива Холмщина, 2) Підляшшя та 3) Білгорайщина. Ці округи не є рівнозначні з адміністративним подилом, що переведений не з погляду на господарські округи, чого й годі додержуватися, бо для цього є обов'язуючі окремі напрямні. Тому, що у джерелах, якими послугуємося, усі дані подані за адміністративним подилом, тож і ми подаємо абсолютні числа для теперішніх округ Біла Підляська, Білгорай, Грубешів, Замістя і Холм; релятивні дані подаємо також для сумежних округ, що у них живуть тільки частинно українці, бо ж вони однаково важні і для наших частин цих округ. Декуди подаємо також дані для давніших повітів, бо вони були менші і краще ілюструють господарські умовини даної частини краю.

Поодинокі господарські округи мають такі господарські і природні умовини:

1. **Холмсько-томашівська височина** або властива Холмщина, що до неї зараховуємо південну частину холмської округи (колишній холмський повіт), Заміщину з Томашівщиною і Чесанівщиною (теперішню замiську округу), Грубешівщину та Белзщину (теперішню грубешівську округу), та ті частини красниставської і люблинської округи, що замешкалі українцями, під господарським і природним оглядом є продовженням Волині і багатих сокальсько-белзьких земель. Холмська височина положена до 160—340 м. над рівнем моря, з найвищою точкою біля Томашева 343 м.; вона є хвилясто-горбкувата, з добрими землями, врожайна. Це найврожайніші землі Холмщини й Підляшшя, головно ж південна частина Холмщини, себто південна частина Грубешівщини, Томашівщина та Белзчина. На півночі різко відмежовується від низинного, польодовикового Підляшшя, якого краєвид цілком інший. Землі тут врожайні, лесові землі та ділювіяльні напливові енклави, добрі боровини (румоші), а на півдні чорноземи. добрі кліматичні умовини й урожайні землі є основою для доброго розвитку сільського господарства.

2. **Підляшшя**, до якого зараховуємо північну частину холмської округи (себто колишній володавський повіт), більську округу та східні окраїни сідлецької і радинської округи враз з Любартівщиною — це низина, що положена 80—160 м. над. рівнем моря. Ця округа під господарським і природним оглядом є продовженням волинського Полісся (Ковельщина) та частинно Загороддя (Берестейщина), Це польодовикова низина, з виднішими, пісковими та підільняковими (білицевими) землями ділювіяльного походження, перенизана часто озерами та моклаками, вкрита лісом. Тут природні та господарські умовини для сільського господарства куди гірші, чим в Холмщині, зате кращі умовини для випасу худоби, бо багато природнього травника (пасовиська, лісовий випас). Тут краще розвинута лісова господарка, бо ж тут також ліс визначує характер країни.

3. **Білгорайщина**, до якої зараховуємо білгорайську округу з її південною Тарногородщиною та східною частиною янівської округи, що заселена українцями має господарські і природні умовини дуже подібні до Підляшшя, хоч територіяльно немає між цими землями ніякої сполуки. Тут рівнина, в середньому біля 200 м. над рівнем моря, бідні, переважно піскові землі, багато лісу, хоч менше вод і мокляків. Зате кліматичні умовини тут кращі від Підляшшя, бо країна відмежована від півночі томашівсько-заміською височиною, тому тут підсоння лагідніше. Умови для сільсько-господарської продукції менше пригожі, кращі для тваринництва та лісової господарки. Країна бідніша від Холмщини, сільсько-господарська культура нижча.

Господарські умовини цих трьох господарських округ визначені передовсім геологічними, водними, кліматичними, висотними та педологічними (ґрунтовими) прикметами цих околиць. Ці умовини різні в кожній окрузі, хоч деякі з них невеликого простору країни мало від себе різняться, як пр. кліматичні, а деякі куди більше, як напр. роди земель (ґрунтів).

Геологічно Холмсько-Томашівська височина (властива Холмщина) це крейда; на ній уложені у вищих місцях третичні верстви. На третичних вествах уложені верстви з льодової доби, що складаються з різних

За піднесення фахового вишколу садівничок

Справа підготови працівниць до ведення дитячих садків на Холмщині й Підляшші дуже пекуча. На цих землях садки не тільки підготовляють дошкільну молодь до праці в школі і влекшують в літньому часі працю батькам. В багатьох місцевостях, з браку вчителів або приписаної кількости дітей в шкільному віці не є чинні досі українські школи. Дитячі садки в цих місцевостях цілковито їх заступають і кладуть перші підвалини науки й національного виховання, а садівнички несуть на собі цілий тягар праці вчителя-виховника.

В повному розумінні ваги цієї проблеми УДК від перших хвилин своєї праці звернули пильну увагу на фаховий вишкіл місцевих садівничок, які вели б на цих загрожених теренах працю над наймолодшим поколінням. Досі цю справу ведено в формі короткореченцевих (1—2-місячних) курсів. Однак практика виказала, що така підготова до праці в садках не вистарчальна. Тому в останньому році, за згодою УЦК зорганізовано при Школі Домашнього Господарства в Холмі ще однорічний Садівничий Курс, який має за завдання вишкіл провідниць постійних дитячих садків. Курс цей скінчило 35 дівчат з Холмщини, Більщини й Замійщини і вже тепер провадять вони садки в місцевостях, де немає українських шкіл. Садівнички з 2-місячного курсу провадять сезонові садки.

Щоб дальше піднести рівень фахової підготови садівничок, УДК у Холмі виступив вже тепер з пропозицією до шкільної влади відкрити від 1. 9. 1943 р. при Школі Домашнього Господарства в Холмі спеціяльну школу дитячих піклувальниць, яка, побіч загальної освіти, вишколювала б фахово наших дівчат на дитячі піклувальниці. В цей спосіб ця нова на Холмщині фахова школа перейняла б на себе завдання дотеперішніх короткореченцевих садівничих курсів. Незалежно від цього проєктується на дальше ведення в Холмі однорічного курсу садівничок, який приготовляв би провідниць дитячих садків спеціяльно до праці з дітьми вже в шкільному віці і кінчився б іспитом перед Державною Іспитовою Комісією з обсягу захоронярської семінарії.

До школи Дитячих Піклувальниць мають право ходити дівчата, що скінчили щонайменше 14 р. життя та однорічну Школу Домашнього Господарства (т. зв. Гавсгальтунґсшулє). Оплата за навчання 30 зол. місячно. На Садівничий Курс будуть засадничо прийняті садівнички, що покінчили школу дитячих піклувальниць, чи відповідні садівничі курси та мають задовільно оцінену практику в дитячих садках.

В цей спосіб цілковита дорога, яку в своєму вишколі будуть переходити майбутні садівнички Холмщини, буде така:

По скінченні вселюдної школи на селі: **1-ший рік** — Школа Домашнього Господарства в Холмі або у Володаві, короткореченцевий курс і 2-місячна практика літом в сезонових дитячих садках; **2-гий рік** — Школа Дитячих Піклувальниць у Холмі, 2місячна практика літом у характері провідниць сезонових дитячих садків; **3-ій рік** — однорічний Садівничий Курс у Холмі, іспит перед Державною Іспитовою Комісією з обсягу захоронярської семінарії.

Прохання про прийняття до Школи Дитячих Піклувальниць і на Садівничий Курс слід слати до УДК у Холмі, Культ.-Освітний Реферат. (Там можна дістати ближчі інформації). До прохання слід долучити метрику народження, свідоцтво покінчення школи чи курсу, 2 фотографії та поштову картку на відповідь. Початок науки коло 1—15 вересня.

Антін Савич.

Матура в технічній школі в Холмі

Від осени 1940 р. існує в Холмі державна технічна школа з українською мовою навчання. Час науки у цій школі триває два роки, а вступити до неї можна по укінченні давнішої польської чотироклясової гімназії, або по зложенні вступного іспиту з обсягу наук шости гімназійних кляс (без латинської мови) — чи що є тепер звичайно — по скінченні трилітньої, нині півтретялітньої ремісничої школи. Про технічну школу і існуючу при ній ремісничу школу була вже окрема обширна стаття на сторінках „Холмської Землі", де її подано подрібну статистику цієї школи, її орґанізацію і користі, які вона дає тим, що її покінчили. Там теж обговорено й значіння ремісничої школи в Холмі, що ще в травні ц. р. випустила понад 70 нових челядників слюсарів — механіків і електротехників. Частина з тих челядників вже одержала працю і вони пізніше можуть здавати іспит на майстра і відчинити власний варстат. Друга частина з них вписалася до технічної школи на дальшу науку.

З кінцем червня ц. р. відбулася в державній технічній школі друга з черги матура; перша матура відбулася минулого року і чимало матуристів цієї школи студіює тепер на вищих технічних курсах (на політехніці) у Львові. Сьогоднішна матура в технічній школі обіймала два відділи: комунікаційний (13 учнів) і машиновий (17 учнів) — разом 30 учнів. Матура відбулася під проводом радника Верліха, референта фахового шкільництва Відділу Науки і Навчання в Уряді Губернатора в Люблині і директора цієї школи інж. Василя Тракала. Матуру здали усі кандидати, а саме: відділ комунікаційний: Глоба Борис, Кв'ятковський Іван, Котурай Анатоль, Лесюк Степан, Лещук Микола, Михальчук Володимир, Мищук Петро, Середа Валентин, Слебік Василь, Следзь Лев, Триндусь Іван, Уханський Дмитро і Васьків Богдан. Машиновий відділ: Бабійчук Олександер, Вавріщук Володимир, Грива Петро, Горецький Юрій, Дрозд Микола, Дума Ананій, Ільчинський Степан, Загуляк Володимир, Калиняк Володимир, Каспрук Сергій, Копач Зенон, Красъ Леонід, Кулик Дмитро, Мисюра Іван, Петкевич Юрій і Петкевич Леонід.

Від 1. до 7. серпня затемнення обов'язує від год. 10. веч. до 4. рано.

ЗАКІНЧЕННЯ ШКІЛЬНОГО РОКУ В ШКОЛІ СУСПІЛЬНОЇ ОПІКИ У ЛЬВОВІ

В днях 5. і 6. липня ц. р. відбувся кінцевий іспит учениць дволітньої школи Суспільної Опіки у Львові. До іспиту допущено всіх 26 кандидаток і його здали всі учениці, а саме 12 з дуже добрим, 7 з добрим, 7 з достаточним вислідом

В прощальному вечорі, взяли участь німецькі та українські гості зі шкільних кругів, з УЦК і Уряду Праці. Першим абсольвенткам цієї вищої фахової школи, якої вага направду важлива для нашого суспільства, бажаємо великих осягів у праці.

Статті, дописи й завваги до „Холмської Землі", які торкаються Холмщини й Підляшшя, просимо слати на адресу: Д-р Степан Баран, Холм, вул. Коперника 17, тел. 79.

глин та пісків. Все це було раніше прикрите верствою навіяної глинки — лесом. Та діяння води, вітрів і інших чинників змінило у різних околицях цеї височини цей первісний уклад поодиноких шарів: лес змили подекуди води й занесли його поза височину; глину й піски, а навіть третичні верстви часто вимиті та відкрили крейдяні полоси; піски, що їх відкрили води часто творять тут і там окремі невеликі піщані острівці серед урожайних земель. Важкі глини виступають там, де лес уступив із поверхні. Та всеж таки лесова покрива характеристична для холмської височини, хоч вона неоднаково глубока у різних околицях. Де лесові шари лежать глибоко, там край горбковатий, порізаний глубокими ярами, бо ерозійне діяння води мало добре підложжя. Де лесові шари лежать неглибоко й вода скоро досягла непропускних дальших шарів, там краєвид рівний, одноманітний.

Холмсько-Томашівська височина лежить у сточищі рік Буга з Гучвою та Вепра з Бистрицею. Одначе Вепер зі своїми притоками більше впливає на характер Холмської височини, бо із приток Бугу цю ж ролю у куди меншій мірі виконує Гучва, що менша від Вепра. Вепер випливає на півдні Холмсько-Томашівської височини недалеко Томашева та вливається до Висли біля Дембліна, що положений вже на низині. Хоч від джерел до гирла у прямій лінії Вепер пропливає віддаль 172 км., то його біг зміняється часто, а русло має багато закрутів, а то й ключок так, що ціла його довжина є 282 км. Річка сплавна для невеликих дараб і вантажних човнів від Красниставу, а в середньому й долішньому бігу широка 50—80 м. Долина Вепра, що широка на 1—3 км., з причини частих закрутів русла забагнена, тому то її значення для господарства сильно зменшена. Здовж теперішнього русла річки чимало давніх, покинутих русел, що із-за нерівности терену та частих виливів річки для правильного господарювання теж мало пригожі. Головна ліворучна притока Бистриця тільки у долішньому бігу пливе нашою територією (нижче Люблина). Інші притоки Вепра, розложені досить рівномірно праворуч і ліворуч, правильно протікають через височину, даючи їй корисні водні умовини.

Лівобічний доплив Бугу, річка Гучва, що зі своїми багатьома, одначе невеликими притоками протинає Грубешівщину й недалеко за Грубешовом вливається до Бугу, дає широкі врожайні долини, що положені на дуже добрих землях, мають чимале значення для сільського господарства. Усі ці річки потребують регуляції, а їх долини правильного наладнання водних відносин, без чого ці врожайні долини не дають належних господарських користей.

Буг, що є граничною річкою Холмщини й Підляшшя зі сходу, хоч є найбільшою із рік країни, має посередній вплив на Холмсько-Томашівську височину радше своїми притоками. Безпосередно він впливає на терен щойно у дальшому [illegible] Підляшші.

Підляшшя це геологічно дилювіяльна низина, що різко відділена від Холмсько-Томашівської височини. На південних її окраїнах помітні виразні моренові підвищення, що їх легко розпізнати, як чолові морени, що складаються із кругляків ріні, піску, тощо, уложеного верствами. Ціла низина має дилювіяльну глинясту верству, що покрита чи то пісками, чи то подекуди іншими алювіяльними верствами ([illegible] мул і т. д.). Такий геологічний уклад шарів та брак спаду у терені спричинює те, що [illegible] творяться мочарі та багна.

Підляшшя лежить у сточищі долішнього Бугу з притоками Угоркою, Володавкою та Крсною (річка має ще назви Трсна, Крсна, Красна) і у сточищі Тисмениці, що є правобережною притокою Вепра. Всі ці річки спроваджують воду чи то багатьох у цих околицях озер, чи то широких багон, мають здовж своїх русел широкі долини, а осінню та весною широко розливають свої води, бо ж пливуть долами, а береги їх низькі, русла не урегульовані. Околиці більше забагнені від Угорки до Крсни, а від лівого берега Крсни, де починається дилювіяльне вивищення, більше сухі. Над горішним бігом Угорки лежить Холм, що сам положений ще на Холмській височині, над Володавкою Володава, що лежить у воднистій долині, над Крсною Біла Підляська, що має сухіше положення. Всі річки Підляшшя потребують наладнання русла та урегульовання водного стану, а тоді будуть куди кориснішi для сільського господарства. Так само треба упорядкувати водні відносини озер, що весною розливають свої води у непроглядні простори. Луги над цими річками покриті все багнами, а часто також торфовиськами, яких правильне використання з причини неналаднання водних умовин дуже важке.

Білгорайщина, це низова заглибина, що з півночі й сходу відмежована третичними узгір'ями. Її ділить річка Танва, що є доплилвом Сяну, на південну, горбковату та північну піскову. Ця околиця виложена верствою глини, а часто ілом, на якій щойно розстелена верства піску. Через те тут багато багон, торфовиськ, підмоклих ґрунтів хоч і є цілком сухі піски. Положена Білгорайщина до 200 м. над рівнем моря, отже вище, чим Підляшшя. На деяких горбковатих околиц[illegible] Білгорайщини [illegible] просторах тонка верства лесу.

(Далі буде).

Слово до наших Дописувачів і Прихильників

Тижневик „Холмська Земля" появ ється вже сім місяців і за цей час зумів з'єднати собі деякий круг своїх дописувачів, головно — і це як раз дуже цінне — з-поміж самого селянства. Українське селянство на Холмщині й Підляшші, що останніх кільканадцять літ польського панування не бачило й не читало постійно української національної преси, відчуло саме найбільше потребу мати й читати власний національний часопис. Зрозуміло воно як слід, що без поширення української національної преси не може піти й не піде доцільно і інша конечна українська організаційна і національна праця. Для свідоміших одиниць серед селян на Холмщині й Підляшші було зрозуміле, що для поширення й поглиблення національної роботи чи у шкільній ділянці, чи в культурноосвітній чи в господарській і кооперативній, чи врешті в ділянці доцільного виховання молоді конечно потрібний свій власний національний часопис. І тому поява з початком цього року власного українського національного часопису „Холмська Земля" стрінулася зі зрозумінням і щирою прихильністю якраз серед свідомішої частини нашого селянства.

Слід тут пригадати факт, що на Підляшші в Білій появився коротко в часі першої світової війни під тодішньою німецькою владою тижневик „Рідне Слово", що його редагував гімн. професор з Тернополя пок. Степан Кордуба від половини 1917 р. до листопада 1918 р. Воно — „Рідне Слово" сіяло на Підляшші зерна національної свідомости серед тих наших селян, що тоді остали на місцях. Воно своїми статтями промощувало серед них перші спроби свідомої й доцільної організації національних сил, головно в культурній ділянці, а в першу чергу при творенні українського народнього шкільництва.

На самій Холмщині перший в українській мові національний часопис „Наше Життя" в Холмі появився вже за польських часів в 1922 р. і з деякими перервами виходив до 1927 р. під редакцією посла Павла Васиньчука, а при кінці Василя Гуля. Цей часопис не видержав однак польського натиску і переслідувань, як теж конкуренції зі сторони комуністичної і комунізуючої преси, видаваної для пропаганди в українській мові. При помочі цієї комуністичної і комунізуючої преси в українській мові, що була ворожа для змагань українського народу, жидо-комуна ширила на Холмщині національну деморалізацію серед українських селян. Це й було на руку польській державній адміністрації і польській поліції. Під замітом комунізму арештовано чимало селян, а польські суди засуджували їх на довголітню вязницю за комунізм, хоч, по правді, комуністами а тим більше партійцями вони не були. Для польської адміністрації й поліції було це притокою до розв'язання і цілковитого знищення українських леґальних організацій й взагалі послідовного й безпосереднього винищування усього українського національного життя й самих українців на Холмщині й Підляшші.

Ці наші завваги про дотеперішню українську пресу й про умовини, серед яких вона повстала й завмерла на Холмщині й Підляшші, подаємо для того, щоб пригадати що нам прийшлося творити усе на ново. Українське Видавництво, що піклується щиро долею наших північно-західних окраїн, рішилося створити новий пресовий орган для української національної думки і національного діла. Є ним тижневик „Холмська Земля". Воєнні обставини причиною, що появляється він невеличкий об'ємом і змістом. Ми старались передовсім нав'язати сучасність цих земель з їхнім давно минулим, з'ясувати теперішні відносини, щоб знаючи вчорашнє й сьогоднішнє будувати майбутнє. Наш орган є льокального характеру і в першій мірі служить нашим місцевим інтересам, подаючи в рамцях можливости вісті з місць і насвітлюючи потреби нашого життя. При тому всьому стараємося і будемо завсіди стояти твердо на всеукраїнському національному становищі. Тим самим ми є проти місцевої загумінковости, віроісповідної нетерпимости, а передусім щільного відмежування Холмщини й Підляшшя від Галичини, яка творить і буде творити заборolо їх правильного національного розвою.

За нами вже сім місяців нелегкої праці. Не зневохочуємося дотеперішніми труднощами й байдужністю, а навіть злобою деяких одиниць, що у „Холмській Землі" раді б бачити борця за свої замисли й свої вузькі інтереси. Наш тижневик вже за цей короткий час здобув собі поважний круг передплатників і читачів, а поміж ними й низку дописувачів серед нашого селянства на Холмщині й Підляшші. Творять вони наш дійсний національний актив на місцях, що навчився розуміти вагу доцільної народної організаційної праці, дисципліни і національної чести. Вони й творитимуть тривкий фундамент для нашої дальшої народної розбудови.

Наші завдання національного пресового органу зрозуміли теж як слід і серед української інтелігенції, що тут працює. Зокрема щирих прихильників маємо у більшості народнього учительства, що головно на своїх плечах двигає тягар національного освідомлення і організаційної праці на місцях, приєднує передплатників і є нашими інформаторами. Цього не можемо сказати про більшість місцевого духовенства, що стоїть ще осторонь від послідовної народної роботи. Теж і більшість війтів і солтисів українців не має ще конечного розуміння завдань одинокого тут українського національного пресового органу й не докладає зусиль до його масового поширення. За мало ще інтересуються ним і деякі УДК і їхні Делеґатури та Союзи Кооператив з їхніми низовими клітинами.

Сподіємо, що у другій половині року відносини під цим оглядом покращають і що наші прихильники й дописувачі зроблять усе, щоб одинокий український часопис для Холмщини й Підляшшя знайшовся там у кожній українській хаті.

До історії організації Володавщини

Місто Володава, що лежить при устю річки Володавки до Буга, за часів історичної Польщі могло довше зберігати свою українську національність головно через цю обставину, що належало до Литви, а не до Корони себто до корінної Польщі. Як пам'ятка з тих часів залишився на одному з домів у місті великий залізний герб литовської Погоні. Та з часом і Володава підпала під сильний польський вплив, особливо вже за московського панування в першій половині 19. віку. Тамошнє українське міщанство ставилось ворожо до москалів і неодин з них бував навіть у польському повстанні. До цього причинявся і урядовий московський натиск за приниманням православ'я, чого ніяк не хотіли міщани уніяти і, не хотячи бути православними, переходили на латинство і вскорі зовсім ополячилися.

Та все ж — порівнюючи з містами на Холмщині, або з Білою, що майже цілковито полатинщилося й ополячилося при кінці минулого віку Влудава і повіт задержали аж до упадку недавньої Польщі ще доволі багато зі свого колишнього українського характеру і їм не тяжко було відродитися, коли не стало польського гнету. Дещо тяжко було з початку з українськими мешканцями самого міста Володави, де були різні польські власті: старосто, повітовий комісаріят поліції, суд, податковий інспекторат, шкільний інспекторат, повітовий відділ, польська державна гімназія і т. д., в додатку численний військовий ґарнізон зі значною скількістю польських офіцерів. Торгівля і ремесло знаходилися в жидівських руках і жиди творили велику більшість міського населення, але національний характер надавала містові польська інтеліґенція, що як і всюди — ворожо відносилась до всього, що хоч здалека і трохи нагадувало українство. Осталa ще тільки православна церква, але й вона серед страшної для нас польської дійсности не могла сповняти вповні національної місії. Гурток місцевих православних українців посилав свої діти до польських народних шкіл, де вони полщилися, а навіть сам щораз більше став вживати польської розговірної мови.

Покращало відразу, як не стало польської влади. До Володави прибуло чимало галичан — інтеліґентів та дещо волиняків і розпочато організаційну працю, що й дало початок до національного відродження міста й повіту. Засновано Український Комітет, якому зразу проводив місцевий священик о. Шкоропар. Основуються курси для вивчення німецької мови і української мови і історії, де навчають М. Мостович німецької мови, української історії пор. Ігор Шубський і релігії о. Шкоропар. Невдовзі основується приватна гімназія з українською мовою навчання імені Короля Данила, яку опісля перемінено на приватні гімназійні курси, що проіснували до ферій 1940 і приготовили чимало учнів до української державної гімназії в Холмі, яку утворено 1. вересня 1940. На тих курсах викладали М. Мостович математику і німецьку мову, С. Кушніренко історію і українську мову, Кіналь природу, Звіринський латинську мову й старинну історію. Організується курінь молоді, якому проводять Дорош і Польовий. Український Комітет переходив кількакратно внутрішню реорганізацію, вкінці від літа 1940 став Делеґатурою УДК в Холмі, на чолі якої станув з часом і її проводить досі о. Криштанович, православний священик з Буковини, людина з університетською освітою, що положив великі заслуги для організації і оборони інтересів українського населення на Володавщині.

Вже за недовгий час по приході німецької влади основано Союз Українських Кооператив у Володаві, що зайнявся господарсько-кооперативною організацією Володавщини й нераз причинився до підсилення фондів на культурно-освітні і шкільні цілі.

В осені 1940 відкривається українська дволітня торговельна школа, якої директором стає інж. Лішинський і молодь до неї горнеться дуже численно. Основується теж і господарська школа для дівчат, до якої — на превеликий жаль, для нашої дійсної національної втрати ходило дуже мало дівчат. А як раз цю господинську школу треба піддержати усіми силами, бо наша селянка потребує більшої загальної і фахової освіти, а таку може її дати тільки господинська школа. Очевидно, існує у Володаві і українська народня школа, і бурси для замісцевої молоді. На прохання Делеґатури в Володаві і УДК в Холмі Український Центральний Комітет у Львові поробив відповідні заходи перед правительством Генеральної Губернії в Кракові для основання державної учительської семінарії з українською мовою навчання у Володаві вже з осінню 1943 р., бо одинока учительська семінарія в Грубешові не зможе вистарчити для виховання українського учительства для Холмщини й Підляшшя.

Культурно-освітною роботою на Володавщині кермує Українське Освітнє Товариство при Делеґатурі в Володаві, що звертає пильну увагу на поширення української книжки і зорганізовання бібліотек при місцевих УОТ. Для поширення української книги причиняється чимало і українська книгарня у Володаві, що розпродує теж і українські часописі, між ними і одинокий холмський часопис „Холмську Землю". Для піднесення культури служать аматорські вистави й різні імпрези, головно відчити, про що не раз була вже згадка на сторінках „Холмської Землі".

Слід вкінці згадати, що до розвою українського національного життя причинялася, по змозі, й володавська міська управа, якої бурмістром був донедавна нотар Ваньо, що перед місяцем перейшов до Сокаля в Галичині. Важне й те, що оба судді (Чайковський і Каратницький) є українцями й що у проводі повітової лікарні стоїть д-р Тиміш Олесюк, що пильно збирає місцеві етнографічні і археологічні цінності. На кінець для повного образу відродження національного життя мусимо згадати про факт, що у Володаві є невеличкий гурток українських купців приватників, яких перед тим не було, але — на жаль — нема ще відповідних українських ремісників, а це зрештою дуже важне.

О. Г. Немирич.

НОВІ ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ВИДАВНИЦТВА

Пантелеймон Куліш: ЧОРНА РАДА — роман-хроніка. Вступне слово Дм. Штикала. Сторін 176+7 сторін пояснень.

ПРИГОДА ІВАСИКА БУЛЬБАСИКА. — Написав Осип Голинський, зілюстрував Е. Козак. Випуск 36. Бібліотеки для дітвори „Моя книжечка".

Гетьман Іван Мазепа: ПИСАННЯ. Редакція і вступна стаття Є. Ю. Пеленського. Обгортка роботи Юрія Нарбута. Стор 49; 1. випуск „Літературної Бібліотеки".

ПОЧАТКОВИЙ БУКВАР ДЛЯ СТАРШИХ

(Стінне видання) Український Центральний Комітет — Відділ Культурної Праці, Краків—Львів 1943.

НОВИНКИ

Народні кухні. В останньому місяці кількість народних кухонь, удержуваних УЦК, збільшилася на дальших 13 кухонь.

Нові відпочинкові оселі. У минулому місяці, в приявності німецьких представників передано урочисто в користування 2 нові відпочинкові оселі, а саме в Заліщиках і Ямному.

Опіка над робітниками в Німеччині. УЦК перебрав за посередництвом своїх зв'язкових у Німецькому Робітнич. Фронті (ДАФ) і селянських організаціях опіку над українськими робітниками у Німеччині, посилаючи їм дарунки, лектуру і т. д. На домагання українських робітників вислано їм недавно нові книжки і молитовники. Співпраця з німецькими установами наладнана добре. Її піддержуватимуть також у майбутнім.

Садки для дітей робітників. Акція виховання і нагляду над дітьми українських робітників, що працюють у Німеччині, також в останньому місяці висувалася на чоло суспільної діяльности УЦК. Засновано нових 13 дитячих садків для цієї дітвори, один захист для немовлят і один для сиріт. У найближчому часі долучаться до цього ще дитячі захисти в Калуші, Бучачі, Борщеві і Самборі. Частина приміщених у сирітських захистах дітей у літніх місяцях виїздить на село.

Зелярський курс. Для вчителів народних шкіл відбувся в Золочеві 6. і 7. липня зелярський курс. Учасники курсу зазнайомилися м. ін. з найважнішими засадами лікування рослинами, тобто на які недуги помагають ті чи інші рослини.

Спала 27 років. Недавно померла у південній Африці жінка Сванепол Анна, яка 27 років спала глибоким сном. Маючи 20 років вона залюбилася в одному молодому хліборобові, але батьки спротивилися їхньому подружжю. З розпуки молодий чоловік доконав самогубства. Довідавшись про його смерть Анна Сванепол дістала гістеричний напад, після чого попала у твердий сон. Тільки один раз за 27 років пробудилася вона і задержала деякий час пов ну свідомість. Потім знову заснула й більше вже ніколи не пробуджувалася.

Рибалка виловив 163.000 франків. Один французький рибалка, на своє превелике здивування витягнув вудкою з ріки Марни замість риби шкуряну мошонку, в якій знаходилося 163.000 франків і три золоті монети. Щасливий знахідник віддав знайдений скарб у бюрі загублених речей.

Курс бібліотекарів УОТ відбувся в Золочеві в часі від 22—29 червня. В курсі взяло участь 16 осіб з золочівського, перемишлянського та брідського повітів. Після успішного іспиту, уладжено „Свято книжки" з двома рефератами та декламаціями.

Пам'яті М. Шашкевича. По всіх селах Бірчанщини урочисто вшановано день 100-их роковин смерти Пробутеля Галицької Землі, о. Маркіяна Шашкевича. Всюди відправлено панахиди та виголошено відповідні проповіді.

Українська фільма. Недавно в Мюнхені заложено українське фільмове т-во, що розпочало дуже живу акцію в Німеччині. Це т-во має за ціль утривалити українське народне мистецтво, ношу, наш спів, мову, звичаї, а також український краєвид і красу українського села.

Поширюйте Тижневик!

Вшанування Ім'янин Провідника

Нижче передруковуємо обіжник УЦК у справі вшанування Ім'янин Провідника, розісланий:

ДО УКРАЇНСЬКИХ ОКРУЖНИХ (ДОПОМОГОВИХ) КОМІТЕТІВ ТА ДЕЛЕҐАТУР В ГЕНЕРАЛЬНІЙ ГУБЕРНІЇ

Доцінюючи вагу плекання авторитету поручаємо вшанувати день св. Володимира (28. 7. ц. р.), як день ім'янин нашого Провідника, проф. д-ра Володимира Кубійовича.

З уваги на воєнний час, та на власне бажання Пана Провідника, форма святкування має мати скромний характер. Залишаючи свободу власній ініціятиві на місцях, подаємо загальну програму:

Богослужба за здоров'я Провідника та успішність праці Українського Центрального Комітету, після того короткі сходини всіх працівників УОК (УДК) чи Делеґатури з відповідною доповіддю про діяльність УЦК під проводом проф. д-ра Володимира Кубійовича. По сходинах нормальна праця.

Найкраще вшануємо ім'янини Провідника, коли створимо „Стипендійну фундацію для молодих науковців", бо цим допоможемо проф. Кубійовичеві здійснити одну з задушевних його мрій — забезпечити українській науці доріст молодих сил.

Зав'язком цеї фундації мають бути жертви, які з нагоди ім'янин Провідника зложать, як добровільні датки всі співробітники нашої Організації.

Збірки на цей фонд УОК і Делеґатури переводять у себе на осібний рахунок централізованих прибутків й відтак переливають до УЦК на конто в Центробанку ч. 19014. При переливі належить звітувати до УЦК впливи на фонд „Стипендійна фундація для молодих науковців ім. Проф. д-ра В. Кубійовича", заподаючи прізвища жертводавців.

Короткий звіт про відсвяткування цього для нашої Організації святкового дня подають організаційні референти в місячному звіті.

Краків—Львів, 10. липня 1943.

Д-р КОСТЬ ПАНЬКІВСЬКИЙ в. р.
Заступник Провідника У. Ц. К.

ВАСИЛЬ ГЛІБОВИЦЬКИЙ в. р.
Генеральний Секретар У. Ц. К.

---

28. липня в день Святого Володимира відслужиться в обох українських церквах у Кракові Богослужба в наміренні Провідника Українського Центрального Комітету проф. д-ра Володимира Кубійовича. Початок Богослужби 7 год. рано.

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ

Про допомоги для родин робітників

Правління Генеральної Губернії віддало УЦК до розпорядження деякі фонди на допомогу для незабезпечених і потребуючих помочі членів найближчої рідні українських робітників, котрі перебувають на праці у Німеччині. Допомогу ту переводитимуть Українські Допомогові (Окружні Комітети, Делеґатури і мужі довір'я. Ітиме вона наразі в громадах, в формі т. зв. допомог, котрі можуть бути або постійні, або одноразові, залежно від потреби.

Про допомогу можуть старатися лише члени найближчої рідні робітника, що працює в Німеччині. Якщо з одної родини кілька осіб є на праці в Німеччині, право до допомоги прислуговує лише один раз. До найближчої рідні зараховується: жінка, чоловік, діти, батьки, брати і сестри, але лише тоді, коли той, хто перебуває в Німеччині, їх дійсно удержував, або на його праці опиралося їхнє господарство, варштат, чи якесь інше головне джерело прожитку. При тому можна брати на увагу тільки тих, що самі не можуть заробити на свій прожиток, ані також не мають на це відповідного май на.

Як правило треба приняти, що малолітні до 14 літ життя і старці понад 60 років не можуть самі заробкувати на себе. Те саме відноситься до хворих, калік, спаралізованих і т. д., і т. д.

Щодо майна, то тут очевидно не можна дати одної загальної вказівки. Кращий ґрунт дає більше прожитків, а гірший менше. В основному треба приняти, що хто посідає до 3 морґів ґрунту і має з того виживити 3—5 осіб потребує допомоги. Очевидно, що й ті, котрі мають більші господарства, можуть старатися про допомогу, якщо внаслідок неврожаю, градобиття, чи якоїсь іншої катастрофи поміч для них є конечна. Треба при цьому зрозуміти, що допомога наша має на цілі поміч для тих, що дійсно її потребують, а не винагоду, чи щось подібне, за те, що чийсь брат, батько і т. п. працює в Німеччині.

Про допомогу рішають Українські Допомогові (Окружні) Комітети, від рішення котрих прислуговує кожному право відклику до УЦК, Львів, вул. Семінаріяльна ч. 18 (Відділ Суспільної Опіки). УЦК рішає тоді остаточно і від його рішень немає жадного дальшого відклику.

До переведення акції допомоги, а передусім до збірання прохань покликується побіч мужів довір'я, священиків, учителів, громадських діячів і т. д. Вони мають завдання основ но прослідити, хто помочі потребує, а хто ні. Формулярі заяв одержуть мужі довір'я і тому до них слід звертатися всім заінтересованим.

См.

ПЕРШИЙ КРАЄВИЙ КОНКУРС ДРАМАТИЧНИХ ГУРТКІВ

Змагання драматичних гуртків У. О. Т. в рямцях проголошеного Відділом Культурної Праці УЦК у Львові Першого Краєвого Конкурсу Драмгуртків покінчено вже в повітових центрах та по Округах.

Не всі зі зголошених 540 гуртків (на 1300 зареєстрованих ІІТ) взяли в цих змаганнях участь. Багато відпало. Склалися на це різні непередбачені і від самих гуртків незалежні причини. Все ж таки, коли взяти під увагу сьогоднішні винятково трудноші воєнного часу, то доведення діла до кінця (хоч би в дещо скромніших розмірах, як було пляноване) буде доказом небуденної живучости аматорських драм. організацій.

На кінцеві краєві змагання у Львові 30. і 31. липня та 1. серпня прибуде коло 20 найкращих гуртків Галичини. Переможці на окружних змаганнях будуть у Львові боротися за перше місце в краю. До поставлення призначено 5-ту дію п'єси Б. Грінченка „Степовий гість".

В ДРУГІ РОКОВИНИ СМЕРТИ БОГДАНА ЛЕПКОГО

У другі роковини смерти бл. п. Богдана Лепкого в гр.-кат. церкві в Кракові, в якому близько 40 літ жив і працював покійний, як поет, письменник та вчений — відправлено в середу 21. липня ц. р. поминальне богослуження.

Рівнож і щоденник „Краківські Вісті" відзначив пам'ять Б. Лепкого декількома статтями, як напр. д-ра Луки Луціва: „Богдан Лепкий як історик літератури" та спомином А. Коровицької: „Мій професор".

БОЛЬШЕВИЦЬКЕ ВАРВАРСТВО

Редактор французького часопису „Голос Франції", по повороті з Винниці в своїй промові в радіо сказав м. і. таке: „Не треба бути судовим лікарем, щоб бачити і стверджувати, що тих нещасних людей по-звірськи мучили. Французький нарід повинен учитися на вислідах дослідів у Винниці і працювати над тим, щоб об'єднались цивілізовані народи Европи. Це багато краще, ніж байдужно вичікувати, аж поки большевики стануть уладжувати масові могили також у Франції".

У комісії професорів і лікарів з різних країв, які прибули до Винниці, брав участь також фінський професор університету Пензонен, який заявив: „Драма м. Винниці, ще краще відкрила очі всім українським селянам і робітникам. Ця драма виявляє всьому світові, яка страшна доля стрінула б західну культуру, коли б большевицьке варварство поширилось на захід".

ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ НКВД

Від кінця червня до половини липня ц. р. у другу річницю смерти жертв большевицького терору по підвалах і подвір'ях в'язниць НКВД відправлено у церквах міст, містечок а то й сіл Галичини торжественні поминальні богослужения. Участь в них брало численне громадянство. Цими поминками віддано пошану жертвам жидо-большевицького злочину.

МОБІЛІЗАЦІЯ РОБУЧИХ СИЛ ДЛЯ ЖНИВ

Щоб забезпечити впору переведення цьогорічних жнив державний комісар України зарядив, що до масової праці буде прикликано міське та інше населення, яке не працює в сільському господарстві. Кожний працюючий матиме змогу, крім прохарчування, приміщення та тарифової заплати — купити за один трудодень приблизно ще 1 кг. збіжжя.

ВПИСИ ДО ОБРАЗОТВОРЧИХ СТУДІЙ

Український Центральний Комітет оголосив вписи на 1) перший і другий рік **Заочної образотворчої Студії** на рік навчання 1943-44, під керівництвом арт. маляра Л. Перфецького. Зголошення надсилати до дня 15. 8. 1943 р. Вписове 10 зол., місячна оплата 20 зол. 2) вписи до **Декораційної Студії** під керівництвом арт. маляра М. Єршова. До Студії повинні зголошуватися ті, що бажають спеціялізуватися у декораційному мистецтві (театральна декорація, оформлення імпрез, іконопис, плякат). Зголошення надсилати до Відділу Культурної Праці, Львів, Францішканська 7, до дня 18. 8. 1943 р. Студія відбувається у двох курсах: перший курс — від 1. вересня до 15. жовтня 1943 року, другий курс — від 15. 1. до 28. 2. 1944 р. Вписове 10 зол. оплата за цілу Студію 100 зол.

ІЗ НАШИХ СІЛ І МІСТ

„ЛІСОВА ПІСНЯ"
в Білій на Підляшші

Молодь української торговельної школи в Білій доказала, що вона помимо тяжких обставин, серед яких зростає, вміє в будень працювати над собою, а в святочну хвилину гідно себе зарепрезентувати.

Дня 27. червня ц. р. відбулося святочне закінчення шкільного року. Після відправленого Богослужения в обох українських каплицях, зібралися на просторому шкільному подвір'ї представники німецьких місцевих властей, відпоручники УЦК, пп. м-р Ісаїв і д-р Левицький, представники місцевих і сусідніх українських установ, рідня учнів, та численне українське громадянство з Білої і повіту. Чотирокутну площу вправ окружили глядачі. В одному кутку збилися мов китиця квітів ученниці торговельної школи в мальовничих підляських одягах. На площу вийшов директор торговельної школи п. інж. Йосепишин та привітав зібраних гостей. Опісля референт шкільного відділу УЦК м-р Ісаїв передав шкільній молоді привіт від Провідника УЦК д-ра Кубійовича та від УЦК. Після урочистої роздачі кінцевих свідоцтв відбулися пописи молоді. В програму ввійшли народні танки: коломийка, козачок, Маруся, Катерина, Дубина, гагілки та хорові точки, між іншими три мало знані і забуті підляські пісні. Глядачі захоплені добрим виконанням та гарною поставою виконавців. Родичам світилися з радости очі. Дальше йшло оглядання праць учнів. Снідання. Німецькі гості з подивом висловлювалися про гарні висліди праці учительства і учнів. Після малої перерви відбулося представлення „Лісова Пісня" Лесі Українки. Серед прекрасних і помислових декорацій, виконаних молодим мистцем п. М. Войтовичем, з'явилися казкові постаті. Дзвінкі дитячі голоси розкидали по залі самоцвіти — слова Лесі Українки. Вимова гарна, м'яка. Чару грі додали строї проєктовані п. Войтовичем. Не хотілось вірити, що на малій сцені в Білій Підляській, підляська дітвора, що ще недавно не мала навіть рідної школи, так вміло і з чуттям відтворює нелегкі ролі. В грі відзначились Леся Гаврилюк (мавка), Тамара Дороган (русалка), Марійка Самсонюк (мати). Навіть чужі гості були здивовані вмілою грою малих виконавців. Учит. п. Ірина Шумовська знову зібрала заслужені признання за вдатну підготовку імпрези.

ЗРІСТ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТИ В СЕЛІ ЛЯЦЬК
повіт Біла Підляська

Про село Ляцьк була вже свого часу згадка у „Холмській Землі". Наша національна свідомість росте в міру того, як розвиваються наші місцеві установи — українська народня школа, у якій учителює п. Микола Кашан, українська кооператива і Українське Освітнє Товариство. При УОТ існує бібліотека, що начисляє 400 книжок, і аматорський гурток.

Члени УОТ радо випозичають в бібліотеці книжки і їх читають та поширюють в цей спосіб своє знання і очевидно теж і свою національну свідомість. До скріплення цієї свідомости причиняються в значній мірі рівнож „Холмська Земля" і аматорські вистави, що їх від часу до часу влаштовує аматорський гурток. Та найосновіше над поглибленням українського світогляду працює місцева українська народня школа, чого давніше у польській школі зовсім не було. Навпаки польська школа мала причинитися до винародовлення і ополячення місцевого українського населення. Українська народня школа дасть нам тепер національно вироблений, стійкий і характерний людський матеріял, що колись поведе доцільно дальший правильний розвій місцевих українських установ і під кожним оглядом піднесе на вищий ступінь життя в селі. Щоб скріпити національну традицію, висипано біля церкви в Ляцьку високу могилу в честь тих, що дали своє життя за визволення українського народу. На могилі є хрест з написом „Борцям за волю України". Молодь і шкільна дітвора, коли переходить біля могили, віддає честь українським героям.

Андрій Пляс.

ПОЖЕРТВА ДЛЯ НЕЗАМОЖНОЇ МОЛОДІ

Заходами о. д-ра Федорика зорганізовано грошеву допомогу для незаможної молоді, головно цієї, що походить з Галичини і якої батьки працюють на Холмщині й Підляшші, передовсім як учителі, і не в силі самі удержувати свої діти у школі в Холмі. Іде тут про учнів і учениці української державної гімназії і української державної технічної школи в Холмі, яким треба було допомогти. Разом з допомоги користало 12 учнів і учениць в 1943 р. на квоту 3.065 зол. при чому одна найнижча підмога виносила 91 зол., а одна найвища 580 зол. Усі стипендисти і стипендистки закінчили науку з добрим висліддом і перейшли до вищої кляси, а одна склала гімназійну матуру. Пожертви в 1943 р. зложили в золотих: д-р Степан Баран 300, д-р Бонк 530, д-р Глюз 300, д-р Погорецький 120, д-р Процьків 220, д-р Кравчук 230, фірма Лещук Пеленський 250, фірма Калимон Пеленський 250, фірма Пилявка 180, м-р Казанівський 100, п-а Турченюк 20, п-а Путикевич 15, п. Прихітко 50, о. д-р И. Федорик 500 на конто неприпнятого д-ром Бонком довгу — разом 3065 золотих. Редакція „Холмської Землі" одержала письмо від тих, що одержали підмогу з подякою для жертводавців, а зокрема для о. д-ра Федорика, що зайнявся збіркою пожертв, і для проф. Царя за уділені в бурсі знижки.

ЗМІНА НА СТАНОВИЩІ БУРМИСТРА У ВОЛОДАВІ

Володава це одиноке місто на Підляшші, де у проводі міста стоїть українець. Був ним до недавна нотар Ваньо і він три роки кермував містом. На становищі бурмистра п. нотар Ваньо по своїм силам старався допомогти місцевим українським установам і місцевому українському населенню, що за польських часів — як впрочім і всюди — зазнало багато лиха. Відходячи на те саме становище до Сокаля д-р Ваньо залишив у Володаві свою нотаріяльну канцелярію, що вказує, що він назад вернеться до Володави. Бурмистром у Володаві іменовано українця п. Козловського, народнього учителя, галичанина, що в останніх часах був війтом і добре зазнайомився з ділянкою самоуправної адміністрації.

БУДОВА ЦЕРКОВ У БІРЧАНЩИНІ

Останніми часами в бірчанському районі ведеться оживлена будова та відбудова церков. Збудовано величаві церкви в Бірчі і Ростоці. Відновлено церкви в Лімній і Грозьовій. Иде також підготова до будови нових церков в Ліщавій і Тростяниці. Одночасно майже всюди побудовано чи відновлено приходства та парохіяльні господарські будинки.

Посмертні згадки

† ОСТАП ДМИТРУК

Вночі з 29. на 30. червня ц. р. невідомі злочинці напали в селі Луковиську, пов. Біла Підляська, на хату Остапа Дмитрука, 44-літнього місцевого селянина, мужа довіря УДК в Білій і члена Надзірної Ради Пов. Союзу Українських Кооператив у Білій, заслуженого українського селянського діяча на Підляшші й зранили його важко кількома стрілами в голову. Важко раненого Остапа Дмитрука перевезено до лікарні в Білій, де він і помер від завданих йому бандитами ран в дні 7. липня ц. р. Похорон відбувся 8. липня ц. р. на православний цвинтар в Білій Підляській при участі православного духовенства, селян і представників українських установ у Білій.

В. И. П.

† ЮЛІЯН КОЛЯДА

Дня 11. липня ц. р. згинув у свому селі Носові, пов. Біла Підляська, Юліян Коляда, місцевий 35-літній селянин і муж довіря УДК в Білій. Тоді відбувались в Носові громадські сходини і в часі тих сходин напали на Юліяна Коляду якісь бандити та стали до нього стріляти, кладучи його трупом на місці. Покійний був діяльним українським громадянином, що стояв у проводі українського життя у своїй громаді.

В. И. П.

† ІВАН РОМАНЮК

В часі нападу на громадські сходини в Носові, пов. Біла Підляська, в неділю 11. липня ц. р. згинув разом з Юліяном Колядою, місцевий селянин, Іван Романюк, діяльний член Українського Комітету і місцевої української кооперативи.

В. И. П.

Як сліпі читають?

Людину, що не вміє ні читати ні писати, називають часто „сліпою". Це тому, що вона, як сліпий, не може користати ні з написів на дороговказах, на вулицях і перехрестях, не може теж користати ні з чисописів, ні з книжок, бо хоч і дивилася б на них, все одно „не бачить". Проте, хоч і називають неграмотного — „сліпим", проте не кожний сліпий є неграмотний. Тільки людина позбавлена змислу зору мусить мати інші книжки, щоб могти їх читати.

Вже від яких 120 років для сліпих, що намагалися збільшувати свою освіту, або взагалі скорочувати дні цікавим читанням, виготовлювали книжки за так званою методою Байля: на листках дуже грубого паперу вибивали великі опуклі букви, які сліпий пізнавав загостреним чуттям дотику. (Сліпі „читають" кінцями пальців). Але така метода робила книжки для сліпих дуже великими, незграбними і вимагала довгих студій.

Недавно італійський проф. А. Манфреді винайшов нову методу читання для сліпих, далеко швидшу і легшу для вивчення: на листках дуже тонкого паперу (не грубшого від 25 частини міліметра) продіравлюють умовні абеткові знаки. Сліпий проводить по них особливою щіточкою, получено з маленьким приладом, прикладаним до вух сліпого, що робить таку службу, як звичайні навушники радія.

Кожна літера дає особливий звук, і таким чином книжка ніби промовляє просто до вух сліпого. На одній сторінці вміщується, за методою Манфреді, від 350 до 400 слів, тимчасом, як за методою Байля, входило на сторінку не більше сотки слів.

(г. о.).

Дикі качки і війна. Селяни, що мешкають на еспанському південно-східному побережжі, мають справжній клопіт: підчас останніх воєнних дій у Тунісі цілі хмари диких качок, переляканих гуком стрілів, перенеслися через море в їх околиці і стали справжньою язвою піль, на яких росте риж. Полювати на качки тепер заборонено, буком відігнати їх годі — і ось селяни віднеслися до місцевої влади, щоб якось помогла їм у боротьбі з цими непрошеними гістьми. **(а)**

Кінь вискочив з поїзду. Селяни, що працювали недалеко Дагінкова в Болгарії, були свідками цікавої події: оце з вагону вантажного поїзду, що виїхав зі згаданого міста, вискочив на повному бігу кінь. Коневі не сталося нічого і він побіг далі на очах селян, які за хвилину побачили ще більше диво. Кілька хвилин опісля конина вродила лоша. І мати і мале лошатко здорові і їх приміщено покищо у стайні бурмістра Дагінкова. **(а)**

За редакцію відповідає М. Хомяк у Кракові. Видає »Українське Видавництво«, Краків, вул. Райхсштрассе 34. II. Телефон 230-39.
З друкарні »Нова Друкарня Денникова« під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.
Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigen teil: M. Chomiak, Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Reichsstrasse 34. Fernspr. 230-39. — Druck: „Neue Zeitungsdruckerei", Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79.